

ATTITUDES OF CLASSROOM TEACHERS ABOUT THE USE OF e-DIARY

Abstract

Technology, due to its rapid development, affects the changes and development of society every day, it has also affected the educational system. In the school year 2011/2012, e-Diary was introduced as a Carnet pilot project in the Republic of Croatia. Since teachers have been using e-Diary for a long time, there are experiences related to its application and work.

The goal of the conducted research was to determine whether the classroom teachers in the elementary school are satisfied with the e-Diary. For the purposes of the research, a questionnaire was created and posted on social networks, to groups of classroom teachers: 986 teachers filled out the questionnaire. The results show that 84.0% of the research participants are satisfied with the e-Diary application. Due to the possibility of viewing the e-Diary, 78.9% of the respondents state that parents come less often for individual information for their child. Almost $\frac{2}{3}$ of the respondents (64.3%) are satisfied with the sections in the e-Diary compared to the traditional diary, while 27.5% are undecided.

During the introduction of the e-Diary, schools organized training on the use of the e-Diary, so 55.7% of respondents attended the training, while 32.6% of them stated that no such training was organized. Regarding the recording of data (recording of grades, written monitoring of students, etc.), 71.3% of respondents declare that using the e-Diary is easier for them compared to the "old" way of keeping records, while 13.1% state that it is the same in keeping the e-Diary and a traditional (paper) diary/directory. Furthermore, respondents most often point out that there are more places to enter written monitoring of students and faster data entry as advantages. As for the shortcomings, they most often state that the grades are unclear, because you have to enter every subject, the impossibility of all-day registration of student absences and the need for a good Internet connection.

Keywords: teachers, e-Diary, traditional directory, teaching, classroom teaching

Marija Tomić

MEDIJI I FORMIRANJE MORALNE LIČNOSTI

Sažetak

Rad se bavi ispitivanjem uticaja medijskog sadržaja na formiranje moralne ličnosti. Društvenim napretkom dolazi do određenih promjena u shvatanju i tumačenju moralnih vrijednosti, samim tim istraživanja u ovoj oblasti su neophodna za dalje usmjeravne vaspitno-obrazovne prakse. U proteklih nekoliko godina, kao glavni uzrok moralnog posrnuća mladih ljudi, navodi se moderna tehnologija. S obizom da živimo u civilizaciji ozbiljne moralne hipokrizije, istraživanja u oblasti moralnosti su imperativ kada govorimo u budućem razvoju pedagoške nauke. Dekadencija vrijednosnog sistema, nedostatak tolerancije, vršnjačko nasilje, ekstremni hedonizam, sebičnost kao i potpuno odsustvo empatije i altruizma dovoljan su znak da je potrebna hitna promjena vrijednosnih koncepcija. Rad se u prvom dijelu bavi teorijskim razmatranjem teorija moralnosti i moralnim vaspitanjem djece. Metodološki dio opisuje rezultate istraživanja kao i zaključke za dalje unapređenje vaspitno-obrazovne prakse. Zadatak istraživanja je bio utvrditi da li postoji razlika u moralnom razvoju u zavisnosti od konzumiranja zabavnog i edukativnog TV sadržaja. Pored metode teorijske analize i sinteze, u radu je korišten i servej istraživački metod. Istraživanje koje je sprovedeno u dvije osnovne škole na području grada Banjaluka, na uzorku od 120 ispitanika sa ciljem identifikacije medijskog sadržaja kojeg učenici najviše konzumiraju i njihovog uticaj na moralno formiranje ličnosti. Pored anektnog upitnika korištena je skala moralnog razvoja kao instrument koji treba da pokaže nivo razvoja, koji obuhvata moralna znanja, uvjerenja i ponašanje. Rezultati istraživanja su opovrgli pretpostavku po kojoj bi se moralni razvoj razlikovao u odnosu na sadržaj koji djeca gledaju.

Ključne riječi: mediji, moralni razvoj, TV sadržaj

Uvod

S obzirom da uticaj medija na rast i razvoj djece zauzima sve više prostora u pedagoškoj literaturi, neophodno je da se njihov uticaj ispita i na moralno formiranje ličnosti. Istraživanje na kom se temelji rad, zasnovano je na hipotezi da postoji određen uticaj medijskog sadržaja na moralni aspekt ličnosti. Rad se sastoji od teorijskog dijela, u kom su analizirani pojmovi morala i medija, I metodološkog dijela koji opisuje problem, predmet, metodologiju u rezultate istraživanja. Iako mediji podrazumijevaju širok spektar sredstava javnog informisanja, ovo istraživanje se bavilo isključivo uticajem televizijskog programa na učenike VIII razreda. S obzirom da bi obimnost projekta bila mnogo veća ukoliko bismo u istraživanje uključili i druge vrste medija, bilo je neophodno odlučiti se samo za jedan medij, u ovom slučaju najmasovniji. Televizijski program smo podijelili na program zabave i dokolice i program edukativnog tipa. Na osnovu ove podjele, anketnim upitnikom je utvrđeno koje sadržaje učenici najviše gledaju, te kolike su razlike u moralnom razvoju u zavisnosti od programa koji gledaju.

TEORIJSKI PRISTUP PROBLEMU ISTRAŽIVANJA

Na samom početku neophodno je definisati pojam moralnosti kao i razvojne faze u okviru moralnog vaspitanja. Moral se odnosi na shvatanje odnosa prema dobru i zlu, nepisanih društvenih načela, normi, ideala, običaja i odnosa među ljudima u skladu s opštim kriterijumima o dobru koji vladaju u određenom društvu (Anić, 2004). S obzirom da se moral definiše i kao praksa etike, važno je kratko se osvrnuti i na ovu nauku. Etika treba da pruži odgovor na donošenje teških moralnih odluka, učeći nas etičkim principima i moralnom rasuđivanju, obrazovne institucije mogu da ispune jednu od važnih obaveza, vaspitanje morala (Lindley, Stiles i Bruce, 1977). Pored velikog broja različitih definicija, za potrebe ovog rada oslonićemo se na moral kao odnos prema drugima, koji se zasniva na pravdi i brizi za njihovu dobrobit bez očekivanja nagrade (Power, 1994). Iako postoje različite definicije, poimanje morala zavisi i od istorijskog trenutka i društvenog uređenja. Kada bismo danas jednog Rimljanina, prenijeli iz doba Starog Rima u Evropu, i obukli mu savremenu odjeću, niko ne bi primjetio da se on razlikuje od ostalih. Ali kada bismo ga pitali da li je normalno da čovjek ubije drugog čovjeka u areni, on bi odgovorio potvrdno. Moral je, dakle, promjenljiva dimenzija ljudskog mišljenja, osjećanja i djelovanja (Suzić, 2005). Postoji nekoliko odrednica pomoću kojih se definiše moral:

- moral je oblik ljudske prakse ili oblik odnosa čovjeka prema svijetu, drugim ljudima i samom sebi,
- moral predstavlja sistem pravila i normi kojima se utvrđuju odnosi među ljudima
- moral je shvatanje ljudi o njihovim dužnostima,
- moral uvijek predstavlja vrijednosno procjenjivanje ljudskih postupaka i prakse (Branković, 2001).

Kolbergovo shvatanje morala

Kolberg se pri definisanju morala vodio Rawlsovom teorijom pravednosti (Rest i sar., 1999) pa su i postavke njegove teorije u velikoj mjeri obojene Rawlsovim. Kolberg je u svojoj teoriji kognitivno-moralnog razvoja naglasio kognitivnu podlogu moralnih procjena te njihovu vezu s moralnim djelima. Vidio je moralizaciju kao proces internalizacije kulturalnih ili roditeljskih normi (Nather, 2013). Kolberg je dao i poseban doprinos kada govorimo o razvoju morala. Po njegovom mišljenju moralni razvoj se odvija na tri nivoa: pretkonvencionalni, konvencionalni i postkonvencionalni. Svaki nivo se sastoji od dvije faze. Za period od 10 do 13 djeteta se nalazi u pretkonvencionalnom periodu, dok se postkonvencionalni period događa krajem adolescencije ili u mlađoj odrasloj dobi (Kolberg, 1986).

Kolberg prati razvoj moralnog suda od ranog djetinjstva do odrasle dobi, a kao ključni pojam upotrebljava pojam prava u njegovim društvenim relacijama. Stepem čovjekova moralnog suda određuje se po tom šta on smatra ispravnim u pojedinom uzrastu. Kolberg je djecu izlagao različitim moralnim dilemama, te je na temelju njihovih odgovora određivao stepen njihovog moralnog rasuđivanja (Raboteg Šarić, 1995; Vasta, Heith i Miller, 1998). Dakle, svaki pojedinac treba odlučiti šta će učiniti kada je suočen s konfliktnim moralnim normama, te se razlozi koje navode (kako bi opravdali taj postupak) dodatno analiziraju (Raboteg Šarić, 1995).

Pretkonvencionalni stepen sadrži dvije faze, heteronomna moralnost, te individualnost i instrumentalnost. Moralnu komponentu heteronomne moralnosti karakteriše pokoravanje pravilima i autoritetu zbog straha i izbjegavanja kazne. Društvena komponenta odnosi se na nemogućnost razmatranja situacije s različitih pozicija. Dakle, osobe smatraju da se svi osjećaju kao i one, te ne uzimaju u obzir interese drugih. U drugoj fazi, individualnost i instrumentalnost, prilikom procjene moralnosti u obzir se uzima zadovoljavaju li se na taj način vlastite potrebe.

Osobe (najčešće djeca) u ovoj fazi uočavaju da postoje različita gledišta, ali ne mogu posmatrati situaciju sa stajališta druge osobe (Vasta, Heith i Miller, 1998) .

Konvencionalna moralnost podrazumijeva i poštovanje društvenih konvencija. To je razvojni stepen moralnog suda kod adolescenata, ali većina ljudi, po Kolbergovom mišljenju, ostaje na tom nivou. I opet razlikujemo dva stepena: treći stepen je moralnost dobrog dječaka, dobre djevojčice. Četvrti stepen je moralnost održavanja zakona i reda. Primjer ovog stepena moralnosti je da je važno da poštujemo zakone, jer njihovo samovoljno kršenje minira sam zakoniti društveni poredak. Moglo bi se reći da se neki zakon smije prekršiti samo onda ako dotični pojedinac dokaže svoje poštovanje zakona na taj način što preuzima na sebe posljedice. Možemo pretpostaviti da mnogi naši problemi proizlaze iz toga što nam se moralnost kreće na ovom stepenu.

Peti i šesti stepen čine treći postkonvencionalni nivo moralnog rasuđivanja, zasnovan na perspektivi univerzalne pravde. Na petom stepenu temeljne pravde i društvenog ugovora, osoba temelji svoje shvatanje morala na načelima koja se nalaze u osnovi pravila i normi. Zakon i moral se ne poistovjećuju kao na četvrtom stepenu, nego se na zakone gleda kao na proistekle iz bazičnih moralnih načela te se prepoznaje mogućnost sukoba zakona i morala (zbog nesavršenosti zakona). Šesti, najviši, stepen moralnog rasuđivanja, teorijski je vrhunac moralnog razvoja, a Kolberg ga naziva stepenom opštih etičkih načela (Hren, 2008).

Mediji i njihov uticaj na mlade

Riječ medij vuče porijeklo od latinske riječi medius - srednji, posrednik. Postoje različite definicije ovog pojma, ali kao najprihvatljiviju izdvojićemo medije kao oruđa u komunikaciji koja prenose poruku (Inglis, 1997). Posebnu pažnju zauzima pojam masovnih medija ili skraćeno masmedija, kojim se označava sredstvo za komunikaciju masa. Masovni mediji podrazumijevaju institucije koje zadovoljavaju potrebu društva za javnom komunikacijom u kojoj mogu učestvovati svi pripadnici društva (Peruško, 2011). Neki autori ih definišu kao tehničke instrumente pomoću kojih se iskazi prenose javno i jednostrano disperzivnoj publici (Kunczik i Zipfel, 2006). Bez obzira na različite definicije, masmediji se odnose na knjige, televiziju, radio, te sve proizvode koji se mogu reprodukovati neograničen broj puta i koji su dostupni svim pripadnicima društva.

Poseban primjer predstavlja fenomen interneta koji po kriterijumima masmedija ne spada u iste. S obzirom da su proizvodi masmedija namjenjeni prodaji, internet se ne uklapa u ovu

postavku, a pored toga komunikacija na njemu je interaktivna, dok je u prvom slučaju jednosmjerna (Antolčić, 2016). Svaki masmedij ima specifičnosti po kome se razlikuje od ostalih. Novinama je glavni cilj informisati, dok televizija ima za cilj zabaviti, izuzetak je javna televizija i radio koji uz zabavu imaju prvenstveno cilj informisati i obrazovati. Ovo je jedan od razloga zašto je potrebno pozabaviti se uticajem medija na formiranje stavova mladih. Ponekad se postavljani ciljevi u praksi potpuno drugačije reflektuju, što direktno može da utiče na vaspitanje mladih ljudi. Sljedeći elemenat se odnosi na distribuciju, recepciju i upotrebu određenog medija te njihov prostorno-vremenski odnos.

Dok je u nekim medijima sadržaj određen prostorom i vremenom, kao što je to slučaj s televizijom drugi mediji nisu ograničeni ovim komponentama, kao što je na primjer knjiga. S obzirom da je knjiga kao mediji sve manje popularna, bitno je naglasiti i njezin uticaj na izgradnju pozitivnih stavova mladih. Koliko i kako djeca koriste ovaj mediji, i kako to utiče na formiranje ličnosti, neophodno je pitanje kojim treba da se bavi pedagoška profesija i njoj srodne nauke. Televizija i radio su primjer klasičnih političkih medija, dok je knjiga manje podložna političkom uticaju. Bez obzira na sve pomenute razlike, masovni mediji imaju mnogo toga zajedničkog što predstavlja ključ istraživanja ove teme. Svim medijima je zajedničko distribucija informacija, znanja, kulture i ideja.

Uporedo sa razvojem medija, pojavljuju se istraživanja o uticajima na konzumente istih. Ova problematika se prvo pojavljuje u oblastima socioogije i psihologije. U prvim istraživanjima smatralo se da je medijska publika masovna i nepovezana te odatle i naziv masovni mediji. U tom kontekstu se pojavljuju i teorije o magičnom metku prema kom mediji usađuju takve poruke od kojih je nemoguće odbraniti se. Već ovde se nazire neophodnost ispitivanja ove teme i uticaja na formiranje konzumenata medija (Antolčić, 2016).

S obzirom na prethodno navedeno, jasno je da predmet pedagoških istraživanja treba da budu i problemi usko vezani za medije i njihov uticaj na djecu i mlade. Da bismo analizirali efekte medija, neophodno je osvrnuti se na njihove negativne strane. Negativan je pogled o masovnim medijima dominirao kada su se analizirale njihove karakteristike. Bilo je i onih koji su masovne medije vidjeli isključivo u pozitivnom svjetlu te su ih smatrali instrumentima za obrazovanje i vaspitanje. Le Bon odnos medija i konzumenata vidi kao odnos vođe i mase u kojoj jaka ličnost nameće svoju volju masi. Prema njegovom mišljenju masa je sposobna manje racionalno razmišljati, a svjesna osoba se gubi u anonimnosti mase. Ličnu odgovornost tada zamjenjuje

vođenje osjećajima i pad u stanje u kojoj jača moć sugestije odnosno moć uticaja (Kunczik i Zipfel, 2006). Međutim, proizvodi masovne kulture ne moraju nužno biti loši i kulturno manje vrijedni. Ako uzmemo film, strip, videospotove ili muziku jasno nam je da su u duhovnom napretku čovječanstva mediji itekako imali pozitivan uticaj. Kolika je njihova moć danas i u kom smjeru ostaje da ispitamo.

Bitan fenomen predstavlja i pojava tzv. novih medija od kojih je najpopularniji internet kao interaktivni oblik medijske komunikacije. Poznato je da su mnoga istraživanja govorila o pozitivnom i negativnom uticaju interneta, koji je sve zastupljeniji među mlađim generacijama. Kao dva najpopularnija medija uzećemo televiziju u internet. Potrebu proučavanja ovih fenomena nalazimo i u teorijama mnogih naučnika koji smatraju da je razvoj čovječanstva usmjeren podsredstvom medija. Zbog brzog razvoja televizije nastala je poznata sintagma globalno selo poznatog teoretičara medija M. McLuhana koji je smatrao da svi mediji, a naročito elektronski dovode do velikih i dugoročnih promjena u životu savremenog čovjeka. Televizija je najznačajniji i potencijalno najmoćniji elektronski medij jer i slikom i zvukom može doprijeti do svakog doma i pojedinca (Ilišin, 1999). Pretpostavke o uticaju na razvoj svakog pojedinca javljaju se i pojavom same televizije, iako do dana današnjeg nije utvrđeno kako ona tačno djeluje. Internet je globalni sistem koji povezuje računare i računarske mreže koristeći istoimeni protokol kako bi povezao milione uređaja širom svijeta. To je mreža svih mreža koja se sastoji od privatnih, javnih, akademskih, poslovnih i vladinih mreža na lokalnom i globalnom nivou (Radojević, 2017). Danas je korištenje interneta masovna pojava za čije postojanje još uvijek nisu utvrđeni svi uticaji na formiranje ličnosti mladih ljudi. Pojedina istraživanja navode da postoje određeni segmenti globalne mreže koji mogu da utiču na formiranje slike svijeta mladih ljudi kao i na njihovo ponašanje i razmišljanje. Iako postoje različite kategorije masovnih medija, njihova funkcija se može svesti na četiri osnovne funkcije masovnih medija:

1. informacija
2. zabava
3. uvjeravanje
4. transmisija kulture.

(Miliša i sar., 2009).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja su mediji i formiranjem moralne ličnosti. Odnosno, koliko medijski sadržaji utiču na moralno formiranje mladih ljudi, kao njihovih konzumenata. Iako se uticaj medija odražava i na druge segmente ličnosti, ovo istraživanje je usmjereno samo na ispitivanje moralnog aspekta. Kroz radionice i tribine prvenstveno je potrebno raditi na svijesti prosvetnih radnika o važnosti medija u životu djeteta, te usmjeriti vaspitno djelovanje na adekvatan odabir medijskih sadržaja koje djeca konzumiraju. Rezultati nisu bitni samo za sadašnjost nego i za mjenjanje ključnih stvari u obrazovanju. Istraživanjem je obuhvaćeno 120 učenika iz dvije osnovne škole u Banjaluci. Učenici su uzrasta VIII razreda. Cilj istraživanja je utvrditi kakav je uticaj medija na moralno formiranje ličnosti.

Hipoteze istraživanja

Na osnovu cilja istraživanja dolazimo do formulisanja hipoteza:

I hipoteza: Pretpostavljamo da učenici koji više vremena provode ispred TV ekrana postižu niže rezultate na skali moralnog razvoja od učenika koji manje gledaju TV

II hipoteza: Pretpostavljamo da učenici koji gledaju zabavni TV program postižu niže rezultate na testovima moralnog razvoja u odnosu na učenike koji gledaju edukativni program

Instrumenti istraživanja

Anketni upitnik konstruisan za potrebe ovog istraživanja je kombinovanog tipa. Sadrži 8 pitanja koja se odnose na tip programa koji učenici preferiraju na TVu kao i intenzitet konzumiranja TV programa. Prvih nekoliko pitanja se odnose na učestalost gledanja televizijskog programa, na vrste programa koje gledaju i razloge preferencije navedenih sadržaja. Pored anketnog upitnika korištena je i skala nivoa moralnog razvoja (SNMR), koja se sastoji od subskala moralnih znanja, moralnih uvjerenja i moralnog ponašanja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Razlike u moralnom razvoju učenika u odnosu na vrijeme provedeno ispred TVa

Zbog lakšeg razumijevanja numeričkih vrijednosti datih u nastavku, do kojih se došlo statističkom obradom podataka, dobijeni rezultati u ovim poglavljima biće prikazani i interpretirani tekstualno i tabelarno. Statističkom obradom podataka dolazimo do zaključka da je u istraživanju učestvovalo 57 dječaka i 63 djevojčice.

Tabela 1.

Struktura uzorka prema polu

	Frekvencija	Procenat
Muški	57	47,50
Ženski	63	52,50
Ukupno	120	100,00

S obzirom da vrijeme provedeno ispred TVa može bitno da utiče na različite segmente razvoja ličnosti, cilj je bio utvrditi koliko je važno kontrolisati period posvećen televizijskom programu. Sve veći broj djece slobodno vrijeme ne provodi na kreativan i način koji stimulise njihov razvoj. Pojedina istraživanja navode da su djeca često sama pred televizorom kao i da sami biraju šta će gledati bez konsultacije sa odraslima (Blažević, 2012). Upravo ovakva istraživanja su podsticaj za izučavanje uticaja programa na razvoj pojedinca. Kao što Tabela 2 pokazuje, postoji tendencija ka višem moralnom razvoju kod učenika koji provode manje od 2h gledajući televiziju. Iako ova razlika nije statistički značajna, ipak je dovoljan razlog za dalja ispitivanja na ovu temu. Pored toga što bi roditelji trebali da kontrolišu vrijeme i izbor programa, neophodno je da sa djecom diskutuju o TV sadržajima koje gledaju. S obzirom da su sva tri segmenta moralnosti vezana jedan za drugi, ukoliko učenik ne posjeduje moralna znanja, kao prvi nivo moralnosti jasno je da od njega ne možemo očekivati ni moralno ponašanje.

Tabela 2.

Razlike u novu moralnog razvoja u odnosu ne vrijeme provedeno ispred TVa

	N	Mean Rank
Moralna znanja		
Do 2h dnevno	77	70,82
Više od 2h dnevno	43	70,65
Moralna uvjerenja		
Do 2h dnevno	77	61,37
Više od 2h dnevno	43	60,20
Moralno ponašanje		
Do 2h dnevno	77	53,40
Više od 2h dnevno	43	53,35
Ukupno	77	
	43	

Iako manji broj djece provodi više od 2h ispred ekrana, ovaj podatak je ipak zabrinjavajući s obzirom da čini 35,83% ispitanika. Procenat ipak nije zanemarujući, ukoilko u obzir uzmemo činjenicu da se radi o djeci VIII razreda. Iako je dokazano da učenici koji manje vremena provode ispred TVa postižu nešto viši nivo moralnog razvoja, dokazana razlika nije statistički značajna, čime se prva hipoteza odbacuje.

Razlike u moralnom razvoju učenika u odnosu na vrstu programa koju gledaju

Kao što je već navedeno najveći broj djece gleda zabavni program. Istraživanje je pokazalo da djeca koja na skali moralnog razvoja postižu niske rezultate u pravilu gledaju zabavne sadržaje na TVu. Iako rezultati nisu statistički značajni ova informacija daje temelj za nova pitanja i diskusije. S obzirom da je prevelik broj ispitanika dao odgovore da TV gleda zbog zabave, teško je povezati njegov uticaj sa razvojem moralnosti. Samim tim, i ova hipoteza se odbacuje. Kada je u pitanju skala moralnog razvoja, najveći procenat djece postiže visoke skorove, te se ovi rezultati ne mogu

dovesti u vezu sa sadržajem koji učenici gledaju. Samim tim, zaključujemo da ne postoji statistički značajna razlika sadržaja TV programa i moralnog razvoja učenika (Tabela 3).

Tabela 3.

Razlike u nivou moralnog razvoja u odnosu na vrstu programa

	N	Mean Rank
Moralna znanja		
Zabavni program	85	71,82
Edukativni program	35	72,65
Moralna uvjerenja		
Zabavni program	85	60,37
Edukativni program	35	60,20
Moralno ponašanje		
Zabavni program	85	53,32
Edukativni program	35	53,62
Ukupno	85	
	35	

Kada analiziramo edukativni program i formiranje moralne ličnosti, teško je govoriti o pretpostavljenom uticaju, s obzirom da mali broj učenika gleda emisije edukativnog tipa. Samim tim ova hipoteza je opovrgnuta.

Istraživanje je ispitalo i koji pol više prati TV program kao i koju vrstu. Rezultati navode da 52% dječaka i 48% svakodnevno gleda TV, čime je potvrđeno da oba pola mnogo vremena provode pred televizijskim ekranom. Dalje istraživanje pokazuje da neznatno veći broj dječaka gleda emisije edukativnog tipa, dok su djevojčice više posvećene zabavnom programu. Ovi podaci su značajni za dalja istraživanja i ispitivanje uzorka ove pojave. Takođe, istraživanje je pokazalo da 48% učenika televizijski program prati na internetu, čime se ostavlja prostora za istraživanje o sve većoj popularnosti globalne mreže, i mogućnosti da ista zamjeni televiziju. Ovo pitanje ostavlja prostora i za otkrivanje uzroka ove pojave, kao i ispitivanje budućeg razvoja medija.

Iako većina njih gleda zabavan sadržaj, gotovo 89% smatra da TV ne nudi dovoljno edukativnog programa, koga bi po njihovim procjenama trebalo da bude više. Ovim se postavlja pitanje, da li učenici u nedostatku adekvatnih sadržaja posežu za programima lake zabave i niskog kvaliteta. Ukoliko je to činjenica, neophodno je raditi na tome da se djeca usmjeravaju na korisnije aktivnosti ili na druge vrste medija koje mogu da pruže kvalitetnije sadržaje. Bez obzira na to što nije dokazana statistički značajna razlika u moralnom formiranju ličnosti, mediji i dalje predstavljaju bitan segment djetetovog života, kojem treba posvetiti posebnu pažnju. Navedeni rezultati pružaju uvid u bitne odgovore od kojih zavise neka naredna istraživanja i pitanja koja još uvijek nisu definisana u pedagoškoj teoriji.

ZAKLJUČAK

Na osnovu prezentovanih rezultata, jasno se zaključuje da su obe hipoteze opovrgnute, čime je dokazano da ne postoji statistički razlika u moralnom razvoju učenika u zavisnosti od programa koji gledaju. Bez obzira na ovakav ishod, sprovedeno istraživanje je otkrilo bitne činjenice za pedagošku oblast kao i za srodne nauke. Pored toga, predstavljeni rezultati mogu da posluže kao inspiracija za postavljanje novih istraživačkih pitanja i hipoteza.

Ukoliko uzmemo u obzir da je uzorak istraživanja ipak nedovoljan, dobijeni podaci nisu iznenađujući. Na uzorak ispitanika od 120 učenika, prevelik broj njih medije koristi isključivo u svrhu zabave, čime su bilo kakvi zaključci i generalizacije gotovo nemoguće. Ukoliko bi imali veći broj ispitanika koji TV program koriste u edukativne svrhe, bilo bi moguće izvesti određene zakonitosti. Bez obzira na ovaj nedostatak, naredna istraživanja mogu da prevaziđu ove poteškoće čime će rezultati biti korisniji za pedagošku praksu. Bitan podatak dobijen ovim istraživanjem je da veliki broj učenika TV gleda više od 2h dnevno, što je poražavajuća činjenica s obzirom uzrast učenika. Iako ovi učenici na skali moralnog rasuđivanja postižu niži skor koji nije statistički značajan, ovaj podatak ipak ima vrijednost kada govorimo o potrebama za uvođenje promjena u pedagošku praksu i vaspitanje za slobodno vrijeme mladih.

Bez obzira što nisu dobijeni očekivani rezultati, opisano istraživanje je dalo uvid u interesovanja mladih, čime može da se utiče na eventualne promjene u njihovom sistemu vrijednosti kao i usmjeravanju interesovanja na neke druge sadržaje. Iako bi istraživanje ovakvog tipa trebalo da obuhvati i druge vrste medija, bila bi neophodna i pomoć drugih institucija i čitav tim stručnjaka, kako bi rezultati bili što validniji.

LITERATURA

1. Antolčić, (2016). *Uloga medija u slobodnom vremenu djece i mladih*. Zagreb: Filozofski fakultet.
2. Anić, V. (2004). *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Novi liber.
3. Blažević, N. (2012). Djeca i mediji-odgoj na televizijski način. *Nova prisutnost* 10, 479-493.
4. Branković. D. (2001). *Pedagoške teorije – naučne osnove i razvojni tokovi*. Banjaluka: Univerzitet u Banjaluci.
5. Hren D. (2008). *Utjecaj visokoškolskog obrazovanja na razvoj moralnog rasuđivanja osoba mlađe odrasle dobi*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
6. Inglis, F. (1997). *Teorija medija*. Zagreb: AGM.
7. Ilišin, V. (1999). Mladi i televizijski medij. *Napredak*, 140 (2), 143-153.
8. Kohlberg, L. (1986). *The psychology of moral development*. New York: Harper & Row. Creskill, NJ: Hampton Press.
9. Kunczik, M., Zipfel, A. (2006). *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert.
10. Lingley J. Stiles i D. Bruce (1977). *Morality Examined: Guidliness for Teachers*. NY: Princeton Book Company.
11. Miliša, Z, Vertovšek, N i Tolć, M (2009) *Mediji i mladi - Prevenција ovisnosti o medijskoj manipulaciji*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.
12. Nather, F. (2013). Exploring the impact of formal education on moral reasoning abilities of college students. *College Student Journal*, 48(3), 470- 477.
13. Power, F.C. (1994). Moral Development. U: Ramachandran, V.S. (ur.) *Encyclopedia of Human Behavior*. New York: Academic Press.
14. Peruško, Z. (2011). *Uvod u medije*. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo.
15. Radojević, A. (2017). *Mogućnost internet kao sredstva promocije turističke ponude na primjeru opštine Tivat*. Tivat: Fakultet za mediteranske poslovne studije.
16. Rest, J., Narvaez, D., Bebeau, M. and Thoma, S. (1999). A neo-Kohlbergian approach: The DIT and schema theory. *Educational Psychology Review*, 11, 291–324.
17. Raboteg -Šarić, Z. (1995). *Psihologija altruizma*. Zagreb: Alinea.

18. Suzić, N. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Banjaluka: TT-Centar.
19. Vasta, R., Heith, M. i Miller, S.A. (1998). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

MEDIA AND DEVELOPMENT OF MORALITY

Abstract

The paper examines the impact of media content on the formation of moral personality. With social progress, there are certain changes in the understanding and interpretation of moral values, therefore research in this area is necessary for the further guidance of educational practice. In the past few years, modern technology has been cited as the main cause of moral failure among young people. Given that we live in a civilization of serious moral hypocrisy, research in the field of morality is imperative when we talk about the future development of pedagogical science. The decadence of the value system, lack of tolerance, peer violence, extreme hedonism, selfishness, as well as the complete absence of empathy and altruism are enough signs that an urgent change in value conceptions is needed. In the first part, the paper deals with the theoretical consideration of theories of morality and the moral education of children. The methodological part describes the results of the research as well as the conclusions for the further improvement of educational practice. The task of the research was to determine whether there is a difference in moral development depending on the consumption of entertaining and educational TV content. In addition to the method of theoretical analysis and synthesis, the survey research method was also used in the work. The research was conducted in two elementary schools in the area of the city of Banjaluka, on a sample of 120 respondents with the aim of identifying the media content that students consume the most and their influence on the moral formation of personality. In addition to the attached questionnaire, the scale of moral development was used as an instrument that should show the level of development, which includes moral knowledge, beliefs and behavior. The results of the research refuted the assumption that moral development would differ in relation to the content that children watch.

Keywords: media, moral development, TV content